

Democratie en Kiezer

Velen van ons velen zich van nature aangetrokken tot democratie en het democratisch stelsel, net zoals velen zich aangetrokken voelen tot de gedachte van een intensief samenwerkend Europa. Het cruciale dilemma bij dit soort onderwerpen is echter het verschil tussen het concept van het ideaal en de vormgeving daarvan.

Zo is één Europa een mooie gedachte, maar faalt de vormgeving daarvan in de praktijk zo ernstig, dat velen ook het ideaal daarmee opgeven. Zo is ook democratie een mooi ideaal, maar blijkt de uitvoering daarvan vaak ernstig te kort te schieten.

Er zijn daarbij twee falende schakels in de keten van ideaal naar realisatie: het systeem van verkiezingen en het daaruit voortvloeiende gedrag van de verkozenen. Brexit en Donald Trump vormen daar bij uitstek treffende voorbeelden van.

Democratie – bestuur door het volk, de burgers – en het één-mens-één-stem principe zijn gebaseerd op een overtuiging, dat elk mens gelijke rechten dient te hebben en gelijkwaardig is als “deelnemer aan de maatschappij”. Daarbij is nog niet elk mens gelijk of gelijkwaardig voor elke rol in onze maatschappij.

Het pad op weg naar de volkomen realisatie van het ideaal democratie lijkt helaas in de werkelijkheid van alledag na grote initiële successen af te buigen van de ideale lijn.

De democratische verworvenheden van de laatste twee eeuwen zijn indrukwekkend en een mooi teken van een voortschrijdende beschaving. Tegelijkertijd hebben die verworvenheden ook negatieve bijeffecten gehad in de vorm van een burger, die “overall recht op heeft en nergens verantwoordelijk voor is”. En een overheid, die steeds meer vertrouwen en respect verloren heeft.

Laten we de taak van de overheid eens verder op filosofisch niveau ontleden. Dan zien we op het hoogste abstractieniveau vier taken:

- Onderkennen wat alle burgers willen
- Afwegen van algemene belangen en individuele belangen
- Ontwikkelen van een beleid op basis van onderkennen van andere mogelijke kansen en bedreigingen, die van groot algemeen belang zijn
- Organiseren van de meest doelmatige wijze om gekozen beleid te realiseren

In de huidige democratische modellen, die gelden voor de meeste ontwikkelde economieën, spreekt de burger/kiezer zich één keer in de zoveel jaren uit voor een politieke partij. Het lijkt mij overduidelijk, dat deze vorm van interactie tussen overheid en burger op vele fronten faalt. En de recente mobiliteit van het "kiezersvolk" van de ene naar de andere partij is daar een duidelijk voorbeeld van.

De voornaamste reden, dat dit systeem van democratisch verkiezen zo slecht functioneert is, dat de toenemende versnelling van het tempo van verandering in werkelijk alles de ruimte voor oplossingen buitengewoon complex en onzeker heeft gemaakt.

Daarnaast geldt kennelijk, dat de kiezer in de selectie van een politieke partij zijn/haar aandacht steeds meer uitsluitend richt op vermeend eigen belang of op zijn best op een beperkt deelbelang, zoals de Partij voor de Dieren en 50Plus voortreffelijk symboliseren.

De overheid wordt door dit stelsel steeds meer gedwongen een populistische aanpak te volgen en een houding van "U vraagt, wij draaien" aan te nemen. Dit probleem wordt nog verergerd door het feit, dat het organisatorisch vermogen van de overheid bepaald wordt door de ervaringen uit de tijd van de industriële revolutie, laat 19 de eeuw.

Het gevolg van deze top-down aanpak is dan ook vaak, dat de overheid met haar goed bedoelde handelen het tegenovergestelde bereikt van wat zij beoogt.

Al met al voldoende redenen om ons systeem van democratische verkiezingen en van overheidsorganisatie is goed tegen het licht te houden en opnieuw uit te vinden, want onze democratie moeten we koesteren.

Mickey Huibregtsen

5 augustus 2019